بەش ئابووری

کۆلێژی بەریوەبردن و ئابووری

زانکۆی سەلاحەددین- هەولیر

بابەت بازاری دارایی

پەرتوکی کۆرس / کۆرسی دووەم

ناوی مامۆستا :مظفر حمد مصطفی

ساڵی خوێندن: 2023-2024

پەرتووکی کۆرس
Course Book

1. ناوی کۆرس	دارایی طشتی
2. ناوی مامۆستای بەر پرس	مظفر حمد مصطفی
3. بەش/ کۆلێژ	بەریوەبردن و ئابووری/ئابووری
4. پەیوەندی	ئیمێل:mudhafar.mustafa@su.edu.krd ژمارەی تەلەفۆن (بەپەی ئارەزوو): 075044791831
5. یەکەی خوێندن (بە سەعات) لە هەفتەیەک	تیۆری: 3 سەعات لە رۆزيك و لە هەفتەیەک(9) سەعات
6. ژمارەی کارکردن	ئامادەبوونی مامۆستای وانەبێژ بۆ قوتابیان لە ماوەی هەفتەیەکدا :3 كات ذمير بؤ هةر ثؤليَك كؤى ئامادةبوون 9 كاتزمير لة هةفتةيةك دا
7. کۆدی کۆرس	
8. پرۆفایەلی مامۆستا	ر حمد مصطفی 0 mudhafar.mustafa

10. ناوەرۆکی گشتی کۆرس:

گرنگی بازاڕی دارایی بەشێوەیەکی گشتی لەو ڕۆڵە سەرەکییە سەرچاوە دەگرێت، کە لە ژیانی کەسەکان و هەموو بوارەکانی ژیان لە وەبەرهێنان و پاشەکەوتکردن و پێدان و سیاسەتی نەختی دەبینێتەوە. هەروەها یارمەتیدەرە بۆ گواستنەوەی پاشەکەوتی کەس و دامەزراوەکان (یەکەکانی زێدە) بۆ وەبەرهێنەکان لە کەس و دامەزراوەکان و حکومەت (یەکەکانی کورتهێنان). ئەم ڕۆڵەش زۆر گرنگە بۆ ئابووری و گەشەسەندنی.

بەشێوەیەکی گشتی بازاری دارایی لە دوو تەوەرەی سەرەکی دەکۆڵێتەوە:

1. بازاری نەختی : کە گرنگی دەدات بە کە مامەڵە بە ئامرازەکانی کورت خایەن دەکات(بڕوانامەی سپاردە،کاغەزە بازرگانییەکان،وەرگرتنە بەنکییەکان....هتد).
2. بازاری سەرمایە: کەتیایدا جەخت لە مامەڵە بە ئامرازەکانی درێژ خایەن دەکات(پشك و قەواڵەکان).

بنەما وبیردۆزی کۆرسەکە: كۆرسةكة لة ئةساس دا بريتيية لة كؤمةلَيك (بيردؤزةtheory، ياساLow، بنةماprinciple

زانین وتێگەیشتنی پێویست بۆ دابین کردنی هەڵی کار: قوتابی ئەگەر لەم کۆرسە بەتەواوی تێبگات تواناى ئەوەی دەبێت هەڵسەنگاندن بۆسیستەمی دارای بکات و ، دەتوانیت کار بکات لە بواری ژمێریاری میری ، لە دام و دەزگاکانی دەولەت ، قوتابی دەتوانیت وورد بینی بکات بۆ دارای گشتی لە خەرجی گشتی و داهاتی گشتی ، و دەتوانیت جولەی دارای گشتی تێبگات و بزانیت سەرچاوەکانی داهاتی دەولەت چییە ، و بزانیت قەرزی گشتی و کۆمەکی گشتی و دەرکردنی پارەی نوی چییە و لە چ کاتیك دەولەت پەنا بۆ ئەم سەر چاوانە دەبات ، و قوتابی لە هۆکارە کانی زیاد بوونی خەرجی گشتی تێدەگات و دەتوانیت بەراووردی بکات بە هۆکارەدانی زیاد بوونی خەرجی گشتی لە هەرێمی کوردستان ، ئەم وانەیە هۆکارە بۆ زیاد بوون و دروستکردن روشەنبیری دارای و شارەزا بوون لە گرفتە داراییە کان لە روووی ئابووری و لە رووی ژمێریاری و لە رووی هونەری و جۆنیەتی دیاری کردنی لادانەکان و دیاری کردنی هۆکاری لادانەکان و لایەنی بەر برس لە لادانەکان .

11. ئامانجەکانی کۆرس

تێگەیشتن لە چەمکە سەرەکیەکانی ئەم کۆرسە ئەم ئاسانکاریانە بۆ خوێندکارەکان:

1- واڵە خوێندکار دەکات بگاتە قۆناغێك هەولبدات بە دووای ئەم پرسیرانی بگەرێت

-گرفتی دارای ئێمە چییە؟

-کام سیستەمی دارای بۆ هەرێمەکەی ئێمە باشە؟

2-تێگەیشتن لە(داهاتی گشتی و خەرجی گشتی)

3-روشنبیرکردنی خویندکاران و قوتابیانی بەشی ژمێریاری بە روشنبیری دارای و شارەزاکردنیان لە زانستی دارای گشتی و لە هۆکارە کانی خەرجی گشتی و داهاتی گشتی

4-شارەزا بوونی لە سەرچاوەکانی داهاتی گشتی و دیاری کردنی جۆرەکانی داهاتی گشتی

5-شارەزا بوون لە بواری باج و دیاری کردنی جۆرەکانی باج و شارەزا بوون لە هونەری ریکخستنی باج

6-شارەزا بوون لە چۆنیەتی ئامادەکردنەی بودجە و چۆنیەتی مۆلەت پێدان و گفتوگۆکردنی لە پە رلە مان و دواتر چۆنیەتی جیبەجیکردن و چۆنیەتی چاودێری کردن و وورد بینی کردنی جولەی داهات و خەرجی گشتی لە بودجەی گشتی

12. ئەرکەکانی قوتابی

بەرپرسیارێتی قوتابی خوێندکار **لەم خالانە ئێك دێت:**

1- ئامادەبوونی قوتابیان لە وانەکاندا
2- ئامادەبوونی قوتابیان لە تاقیکردنەوەکاند
3- **ئامادەکردن و نووسینی** راپۆرت و ووتار
4- **کورت کردنەوەی بابەتی زانستی و خویندنەوەی بابەتی زانستی لە شێوەی کورت کردنەوە ئوخت کردن**

لێرە مامۆستا بەرپرسیارێتی قوتابی خوێندکار ڕووندەکاتەوە سەبارەت بە کۆرسەکە بۆ نموونە ئامادەبوونی قوتابیان لە وانەکاندا، لە تاقیکردنەوەکاندا، راپۆرت و ووتار نووسین... هتد.

13. ڕێگەی وانە ووتنەوە

- **بەکار هێنانی** داتاشۆ و پاوەرپۆینت
- **بەکار هێنانی** تەختەڕەشی
- **بەکاهێنانی کتێب**
- **ئەرك دان بە خویندکار وەك خویندنەوەو ووتار نووسین و کورت کردنوەی بابەتی زانستی**

14. سیستەمی هەڵسەنگاندن

بەپێی رینمای نوی تاقیکردنەوەکان بەم شێوەیە دەبیت :

1--تاقیکردنەوەی یەکەم لە 20 نمرە
1- تاقیکردنەوەی دووەم لە 20 نمرە
3- تاقیکردنەوەی کۆتایی 60 نمرە

15. دەرئەنجامەکانی فێربوون

پڕکردنەوەی ئەم خانەیە زۆر گرنگە، مامۆستا دەرئەنجامەکانی فێربوون دەنووسێت. بۆ نموونە: ڕوونی ئامانجە سەرەکیەکانی کۆرسەکە (بابەتەکە) بۆ خوێندکار
گونجاندنی ناوەڕۆکی کۆرسەکە بە پێویستی دەرەوە و بازاڕی کار: قوتابی ئەطەر لەم کۆرسە بەتەواوی تێبطات تواناى ئەوەی دەبێت هەڵسەنطاندن بۆ دارای دەولەت بکات و ،

قوتابی چی نوێ فێردەبێت لە ڕێگەی پێدانی ئەم کۆرسەوە؟ خویندکار بە شێوەیەکی زانستی و ئەکادیمی فێری هەڵسەنطاندن بۆ هەلسوکەوتەکانی دارای دەولەت دەبیت ، بازارە داراییەکان دولەت دەناسیت و شارە زا دەبیت لە ضۆنیەتی

ئامادةكردنى بودجة و و ضونيةتى حيبةجيكردنى بودجةو ضؤنيةتى ضاوديرى كردنى بودجة و ، ضؤنيةتى دةنط دانى ثةرلةمان لةسةر بةش و دةروازةو برطةكانى بودجةى طشتى ، و شارة زا دةبيت لة جؤرة كانى باج و هونةرى ريكخستنى باج و ، شارةزاى ثةيدا دةكات لة هونةلرى ريكخستنى باج و ، شارة زارى جؤرة جياوازيةكانى داهات دةبيت و ، شارة زاى جؤرة كانى ضاوديرى داراى طشتى دةبيت ، و دةتوانيت هةلسةنطاندن بؤ كارو بارى دارى دةولةت بكات و ، شارةزا تر دةبيت لة تؤماركردن و ريكخستنى خةرجى و داهاتى دةو لةت ، لة كؤتاى دا روشنبيريةكى تةواوى بؤ دروست دةبيت لة دارةاى طشتى دةولةت

16. لیستی سەرچاوە

1. ملوكى، أياد عبدالجبار وأخرون، التشريعات المالية والتجارية ، دار التقنى للطباعة والنشر، العراق، 1985 .
2. النقاش، غازى عبدالرزاق : المالية العامة تحليل أسس الاقتصاديات المالية ، دار وائل للنشر عمان ، الطبعة الاول ، 1997 .
3. النقاش، غازى عبدالرزاق : المالية العامة تحليل أسس الاقتصاديات المالية ، دار وائل للنشر عمان ، الطبعة الثانية ، 2007 .
4. الوادى ، محمود حسين ، وزكريا أحمد عزام ، المالية العامة والنظام المالى ،فى الاسلام ، الطبعة الاولى ، دار المسيرة ،2000 .
5. عناية ، غازى : المالية العامة والتشريع الضريبى ، الطبعة الاولى ، دار البيارق، الاردن ،1998 .
6. بطريق ، يونس احمد ، مبادى المالية العامة ، مؤسسة دار الكتب للطباعة والنشر ، جامعة الموصل ، 1977 .
7. عبدالمجيد ، عبدالفتاح عبدالرحمن : اقتصاديات المالية العامة دراسة نظرية تطبيقية ، المطبعة الكمالية ، مصر ، الطبعة الثانية 1996 .
8. العلى ، عادل فليح : المالية العامة و التشريع المالى ، جامعة الموصل ، 2002 .
9. شبلى ، خطار : العلوم المالية الموازنة ، دار الكتاب اللبنانى بيروت ، طبعة ثالثة ، 1968 .

دووەم/ سەرچاوە کوردییەکان :

1. باداوەیی، سردار عوسمان : بازارە داراییەکان، چاپخانەی هێڤی، هەولێر، چاپی دووەم 2022

17. بابەتەکان	ناوی مامۆستای وانەبێژ
بەشی یەکەم	
یەکەم:- بازار	**هەفتەی 1**
دووەم:- جۆرەکانی بازاڕ	**هەفتەی 1**
سێیەم:- ئەرکەکانی بازاڕی دارایی	**هەفتەی 1**
چوارەم:- چەمکی بۆرسە	**هەفتەی 2**
پێنجەم:- جۆرەکانی بازاڕی دارایی	**هەفتەی 2**
شەشەم:- ئەو هۆکارانەی بازاڕەکان کۆ دەکاتەوە و جیایان دەکاتەوە	**هەفتەی 2**
حەوتەم:- زاراوە بەکارهێنراوەکان	
بەشی دووەم: بازاڕی نەختی	**هەفتەی 3**

یەکەم:- چەمکی بازاڕی نەختی	هەفتەی 3
دووەم:- خەسڵەتەکانی بازاڕی نەختی	هەفتەی 4
سێیەم:- دامەزراوەکانی بازاڕی نەختی	هەفتەی 4
چوارەم:- جۆرەکانی بازاڕی نەختی	هەفتەی 4
پێنجەم:- ئامرازەکانی مامەڵەکردن لە بازاڕی نەختی	هەفتەی 5
شەشەم:- هەژمارکردنی نرخی گونجاو بۆ کاغەزە داراییەکان	هەفتەی 5
حەوتەم:- هەژمارکردنی دەسهاتەکان لە وەبەرهێنانی کاغەزە بازرگانییەکان	هەفتەی 5
هەشتەم:- مامەڵەکارانی بازاڕی نەختی	هەفتەی 6
نۆیەم:-مەترسییەکانی مامەڵەکردن لە بازاڕی نەختی ناوخۆ و بیانی	هەفتەی 6
<u>سێیەم</u>: بازاڕی سەرمایە	هەفتەی 6
یەکەم:- چەمکی بازاڕی سەرمایە	هەفتەی 7
دووەم:- جۆرەکانی بازاڕی سەرمایە	هەفتەی 7
سێیەم:- ئامرازەکانی مامەڵەکردن لە بازاڕی سەرمایە	هەفتەی 7
چوارەم:- چەمکی قەواڵەکان	هەفتەی 8
<u>بەشی چوارەم</u>: کورتەیەك لەبارەی ئاماژەکانی بازاڕی کاغەزە داراییەکان	هەفتەی 8
یەکەم:- ئاماژەی بازاڕی دارایی	هەفتەی 8
دووەم:- ژمارەی پێوانە بەکارهێنراوەکان	هەفتەی 9
سێیەم:- جۆری ئاماژەی بازارە داراییەکان	هەفتەی 9
<u>پێنجەم</u>: مامەڵەکردن و مامەڵەکاران لە بازاڕی سەرمایە	هەفتەی 9

یەکەم:-قەبارەی بازاڕی سەرمایە	**هەفتەی 9**
دووەم:- مامەڵەکاران لە بازاڕی سەرمایەی ڕێکخراو و ناڕێکخراودا	**هەفتەی 10**
سێیەم:- هۆڵی ئالۆوێر	**هەفتەی 10**
چوارەم:- ناوەندکارە داراییەکان	**هەفتەی 10**
پێنجەم:- جۆری ئەو خزمەتگوزاریانەی کە ناوەندکارەکان پێشکەشی دەکەن	**هەفتەی 10**
شەشەم:- فەرمانەکانی بازاڕ	**هەفتەی 11**
حەوتەم:- فرۆشتنی ئاشکرا	**هەفتەی 11**
هەشتەم:- سیستەمی ئالۆوێری ئەلیکترۆنی	**هەفتەی 12**
	هەفتەی 12
18. بابەتی پراکتیک (ئەگەر هەبێت)	
لێرە مامۆستای وانەبێژ ناونیشانی هەموو ئەو بابەتە پراکتیکانە دەنووسێت کە بەنیازە بیڵێتەوە لە تیرمەکە. هەروەها کورتەیەک لە ئامانجی هەر یەک لە بابەتەکان وبەروار وکاتی وانەکە دەنووسێت.	ناوی مامۆستا

19. تاقیکردنەوەکان

1. دارشتن: لەم جۆرە تاقیکردنەوەیە پرسیارەکان زۆربەی بە وشەی وەک روون بکەوە چۆن...؟ هۆکارەکان چی بوون...؟ بۆچی...؟ چۆن...؟ دەستپێدەکات.
لەگەڵ وەڵامی نموونەییان
نموونە دەبێت دەستەبەربکرێت

2. راست وچەوت: لەم جۆرە تاقیکردنەوەیە رستەیەکی کورت دەربارەی بابەتێک دەستەبەردەکرێت وپاشان قوتابی بە ڕاست یان چەوت دادەنێت. نموونە دەبێت دەستەبەربکرێت.

3. بژاردەی زۆر: لەم جۆرە تاقیکردنەوەیە ژمارەیەک دەستەواژە دەستەبەردەکرێت لە ژێر رستەیەک وپاشان قوتابیان دەستەواژەی راست هەڵدەبژێرێت. نموونە دەبێت دەستەبەربکرێت.

20. تێبینی تر

21. پێداچوونەوەی هاوەڵ

ئەم کۆرسبووکە دەبێت لەلایەن هاوەڵێکی ئەکادیمیەوە سەیر بکرێت و ناوەڕۆکی بابەتەکانی کۆرسەکە پەسەند بکات و چەند ووشەیەک بنووسێت لەسەر شیاوی ناوەڕۆکی کۆرسەکە و واژووی لەسەر بکات.
هاوەڵ ئەو کەسەیە کە زانیاری هەبێت لەسەر کۆرسەکە و دەبێت پلەی زانستی لە مامۆستا کەمتر نەبێت.